

положительные и отрицательные качества при внедрении самостоятельной работе в учебный процесс.

Самостоятельная работа, учебный процесс, самоконтроль

The prospects of application of independent work in preparing pupils and students. The positive and negative qualities when implementing the work in the educational process.

Independent work, learning process, self-control

УДК 371.134:811.111(045)

ПОЛІКУЛЬТУРНЕ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ФІЛОЛОГІВ

О.В. Іванова, кандидат педагогічних наук

Досліджено проблеми полікультурної освіти, її місце у сучасній системі вищої освіти та зв'язок з навчанням майбутніх філологів. З'ясовано роль фахівця з філології у «діалозі культур». Розкрито шляхи формування полікультурної компетентності засобами іноземної мови. Наведено приклади навчальних комунікативних ситуацій та завдань з тем полікультурної проблематики.

Полікультурна освіта, діалог культур, майбутній філолог, полікультурна компетентність, засоби мови.

Відмінною особливістю XXI століття є розвиток ділових і особистісних стосунків, розширення й зміцнення культурних та економічних зв'язків між народами. XXI століття – це століття мови людського спілкування, діалогу культур – культури міжнародного співробітництва, культури суспільства в цілому. Основна освітня концепція, прийнята в сучасній Європі та закріплена Болонським процесом, зводиться до розгляду освіченої людини як об'єкта національної культури, толерантної до інших культур, яка бере до уваги погляди інших і відповідно до цього корегує свої власні.

Світ полікультурний, він постійно змінюється й розвивається, а тому у суспільства посилюється інтерес до мовної освіти як важливого інструмента життєдіяльності людини. Мовна освіта є важливим засобом, сприяючим веденню діалогу культур у світі, формуючим свідомість особистості та її здатність бути соціально мобільною в суспільстві.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ідея полікультурності отримала відображення в науковій літературі під різними термінами: полікультурне навчання (О.Гаганова, М.Красовицький, Т.Клинченко, Є.Ковальчук); мультикультурне навчання (П.Майо, П.Маклерен, Я.Пей); багатокультурне навчання (Г.Дмитрієв, О.Дубровик, В.Миттер); крос-

культурне навчання (А.Ліферов, П.Хінвей); мультиперспективне навчання (Х.Гепхерд, У.Шмідт); інтернаціональне навчання (Н.Крупська, А.Луначарський, О.Макаренко, В.Сухомлинський); школа діалогу культур (В.Біблер). Полікультурне виховання висвітлювалося у доробках П.Каптерева, С.Русової, К.Ушинського, С.Шацького та інших видатних на-уковців.

Метою статті є теоретичне обґрунтування полікультурної освіти майбутніх філологів у процесі вивчення іноземних мов та формування їх полікультурної компетентності засобами мови.

Виклад основного матеріалу. У сучасних умовах розвитку навчання формування полікультурності школярів і студентів стає стратегічним завданням. У Національній доктрині розвитку навчання України в XXI столітті зазначається, що навчання підпорядковане формуванню системи національних інтересів як головних пріоритетів світоглядної культури особистості й, поряд з цим, воно сприяє оволодінню багатствами світової культури, вихованню поваги до народів світу.

Концепція глобальної освіти містить загальний підхід до відбору змісту освіти: дати уявлення про світ крізь призму культури своєї країни і сприймати унікальність власної культури в контексті процесів глобалізації. Толерантне ставлення до інших поглядів, релігій, звичаїв, уміння виокремлювати особливості власної культури серед культур інших народів і світової культури в цілому, сприймати світ у сукупності взаємозв'язків [3, с. 24]. Важливе місце в контексті глобальної освіти посідає полікультурна освіта, у центрі якої перебуває репрезентація варіативності культур, підготовка тих хто навчається до взаємодії з полікультурним світом.

Зміна характеристик й умов навчального простору в полікультурному світі потребує підготовки компетентних фахівців, що вміють вести діалог, знаходити компроміси, терплячих та налаштованих на взаємоповагу, співробітництво й неконфліктне співіснування з представниками різних культур. Таким чином, у полікультурній освіті пріоритетна увага надається культурі, яка має загальнолюдське значення, сприяє розвитку особистості й встановленню дружнього співробітництва на міжнародному, міжособистісному й державному рівнях.

За визначенням В.Кузьменко, Л.Гончаренко полікультурна освіта – це освіта, що сприяє формуванню в особистості готовності до активної діяльності в сучасному соціокультурному середовищі, яка зберігає свою ідентичність, прагне до поваги та розуміння інших етнокультурних спільнот, вміє жити в мирі та злагоді з представниками різних расових, етнічних, культурних і релігійних груп [1, с. 46-47].

А.Шафрікова зазначає, що полікультурна освіта спрямована на розвиток і збереження різноманіття культурних цінностей, норм і форм діяльності, що існують у суспільстві, й базується на взаємодії різних культур [5, с. 6].

Сучасні реалії вимагають від філолога готовності до ефективної участі в діалозі культур, забезпечення міжкультурної взаємодії в усіх сферах життя. Тісний взаємозв'язок і взаємозалежність викладання іноземних

мов та полікультурного навчання на сьогоднішній день проявляється в тому, що заняття з іноземної мови — це перетин культур, реалізований практикою міжкультурної комунікації, оскільки кожне слово іноземної мови відображає частину іншомовного світу, його культуру, побут, манери. Окрім того, за кожним словом стоїть зумовлене національною свідомістю бачення й сприйняття світу, що призводить до необхідності вивчати мову в нерозривному зв'язку зі світом і культурою народів, які є носіями цих мов. Вивчення іноземної мови має нести в собі національні і загальнокультурні цінності, сприяти розумінню й поглибленню знань як про національну культуру, так і про культуру й традиції інших народів, виступати захисником свободи людини з її інтересами, індивідуальними особливостями й надавати змогу для багатопланової самореалізації. У зв'язку з цим професійне й особистісне становлення майбутніх фахівців з філології як суб'єктів діалогу культур, носіїв цінностей полікультурності не уявляється без оволодіння ними полікультурною компетентністю.

Питання формування полікультурної компетентності засобами іноземної мови розкривається в працях Л.Данилової, О.Івашко, О.Першукова, В.Сафонова, П.Сисоєва, І.Соколової, А.Солодки та інших.

За визначенням І.Родигіної, під полікультурною компетентністю розуміється оволодіння надбанням культури, а також розуміння відмінностей та рівнозначності всіх народностей, рас та етносів, культурних, мовних та релігійних уподобань, здатність жити у мирі з представниками інших культур [4, с. 34].

Формування полікультурної компетентності можливе на рівні розмовної практики та ознайомлення з лінгвокраїнознавчим матеріалом.

Безсумнівно, основним джерелом полікультурної інформації виступають автентичні художні тексти, аудіо та відеоматеріали, що своїм змістом розкривають окремі аспекти культури країни, мова якої вивчається. Ці джерела створюють ефект реалістичного іншокультурного й іншомовного середовища, що несе візуальну й слухову текстову інформацію як про зміст, так і про форми, які втілюють мову і культуру країни. Крім того, ці засоби дають змогу викладати матеріал в нерозривній єдності мови і культури. Такі джерела викликають у студентів прагнення зрозуміти й оцінити почуте чи прочитане, розпізнати зв'язки між культурними явищами.

Не менш важливим засобом пізнання людиною полікультурного світу, на думку науковців (Г.Єлізарова, Л.Халяпіна, І.Макаренко), вважається мережа Інтернет. І.Макаренко пропонує педагогічну технологію використання навчальних проектів у якості засобу розширення іншомовної комунікативної компетенції студентів у процесі поглиблення полікультурної спрямованості їх мовної підготовки. В основі методу проектів покладено розвиток пізнавальної діяльності студента-філолога, його критичного й творчого мислення, формування умінь знаходити необхідний матеріал в інформаційному просторі полікультурного світу, самостійно здобувати знання. За А.Макаренко, поглиблення полікультурної спрямованості мовної підготовки студентів в умовах глобальної освіти виступає чинником формування толерантної свідомості особистості [2].

Продуктивними для формування полікультурної компетентності є проведення занять у формі конференції, лінгвокраїнознавчої вікторини, віртуальних екскурсій країнами, мову яких вивчаємо, дебатів, диспутів, творчих конкурсів і презентацій, проектів та днів національної культури.

Для організації міжкультурного спілкування на заняттях з практичного курсу основної (другої) іноземної мови потрібне створення навчальних комунікативних ситуацій, що визначають умови й цілі спілкування. Аудиторна робота з теми «A World Guide to Good Manners» з «Практичного курсу основної (другої) іноземної мови» дає змогу студентам заглибитися в особливості культур різних країн і народів під час обговорення тем полікультурної проблематики (Manners around the world, How to behave abroad, International dining etiquette and others).

Прикладами навчально-комунікативних ситуацій та вправ з вищезазначеної теми можуть бути:

1. Write email letter to your friend sharing your impressions after visiting Philippines. Remember the structure of an informal letter.

2. Prepare a brochure for a tourist giving advice how to behave in different countries.

3. Can you guess the country:

1. In this country greetings between strangers consist of handshakes with normal eye contact. Between friend, hugs or slaps on the shoulder are common. They pride themselves on their culture and contributions to art, literature, and other areas. Because their Orthodox Church plays a big role in society and this country has endured many conflicts, its best to avoid religion or politics in conversation. If invited to a home for a meal, it's common to be "socially late", usually by 15 to 30 minutes; this isn't seen as rude. A gift is polite, but gift giving is often reciprocal. Presenting an expensive or ornate gift puts a burden on the receiver to return it. When dining, wait to be seated and the oldest person is usually served first. Wait to eat until after the host or hostess does.

2. In this country, society is very egalitarian; people are treated as equals and humility is a virtue. It's considered poor taste to talk excessively about oneself and to boast or brag. Even individuals who are wealthy tend to dress and act plainly and avoid ostentation. Greetings are brief and firm handshakes accompanied with a smile and eye contact. If invited to someone's house in this country, it's important to show up on time. Punctuality is expected and being late is considered rude. A small gift is appropriate, and flowers are usually well received, provided they are lilies or white flowers, which are associated with funerals. When dining, almost all meals, including sandwiches and "finger foods" are eaten with utensils. Toasts are common by the host and should be returned with a toast in turn. A guest should thank the hostess with the phrase takk for matten, which means "thanks for the meal."

4. Fill in the gaps with phrases from the list:

White not give tours Guests A gift All meals The bottle of wine wine glass

In Ireland, if flowers are given, they should not be ...

They will most likely... of their home.
...should wait to be seated and should always clear their plate.
...is polite, but gift giving is often reciprocal.
...including sandwiches and finger foods are eaten with utensils.
...should be of the highest quality one can reasonably afford.
One should leave his ..... mostly full if they don't want another glass.

Такого типу завдання дають змогу студентам ознайомитися з манерами та етикетом різних країн; допомагають усвідомити особливості культури інших народів, формуючи таким чином полікультурну компетентність; забезпечують комунікативну спрямованість навчання; сприяють розвитку практичних умінь і творчих здібностей студентів шляхом стимулювання активної діяльності їх мислення та мовлення.

Висновки. Отже, ми можемо дійти висновків, що полікультурна освіта майбутніх філологів базується на взаємодії різних культур, розвиває і зберігає різноманіття культурних цінностей, ознайомлює з морально-етичними надбаннями різних народів, дає знання про моделі поведінки у різних країнах, вчить знаходити інформацію у глобальній мережі Інтернет щодо іншомовної чи національної культур та вести діалог культур тим самим формуючи полікультурну компетентність.

Перспективи подальших розвідок ми вбачаємо у реалізації акмеологічного підходу в процесі вдосконалення полікультурної складової професіоналізму філолога.

Список літератури

1. Кузьменко В.В., Гончаренко Л.А. Формування полікультурності вчителів загальноосвітньої школи: Навчальний посібник. – Херсон: РІПО, 2006. – 92с.
2. Макаренко І.А. Интернет как способ поликультуры в условиях глобального образования [Електронний ресурс] / І.А. Макаренко / Издательский дом “Первое сентября” [в рамках Всероссийского фестиваля педагогических идей “Открытый урок”]. – Режим доступа до журн.: <http://festival/1september/articles/503278/>
3. Осипова Н.В. Глобальное образование и иностранный язык как учебный предмет / Н.В. Осипова // Иностранные языки в школе. – 2007. – № 2. – С. 23–27.
4. Родигіна І.П. Діяльнісний підхід до формування базових компетентностей учнів // Зміст, форми і методи навчання. – 2005. - № 1. – С.34 – 38.
5. Шафрікова А.В. Мультикультурный подход в обучении и воспитании школьников: автореф. дис. канд. пед. наук / А.В. Шафрікова. – Казань, 1998. – 28с.

Исследовано проблемы поликультурного образования, его место в современной системе высшего образования и связь с обучением будущих филологов. Выяснено роль специалиста по филологии в «диалоге культур». Раскрыты пути формирования поликультурной компетентности средствами иностранного языка. Приведены примеры учебных коммуникативных ситуаций и заданий по теме поликультурной проблематики.

Поликультурное образование, диалог культур, будущий филолог, поликультурная компетентность, средства языка.

The world is multicultural, it is constantly changing and developing and therefore language education is an important means that promotes dialogue of cultures in the world and creates consciousness of a person and his ability to be mobile in society. The article is focused on the problems of multicultural education, its place in the modern higher educational system and the connection with the training of future philologists. The base of multicultural education is a representation of the variability of cultures, preparation of learners to interact with multicultural world. In multicultural education the main attention is given to the culture that has universal significance, promotes personal development and establishes friendly cooperation at international, interpersonal and national levels. For professional and personal development of future specialists in philology as subjects of dialogues of cultures, carriers of multicultural values compulsory master multicultural competence. We open the ways of formation multicultural competence by foreign language and give the examples of educational communicative situations and tasks on multicultural issues. Thus, multicultural education of future philologists is based on the interaction of different cultures, develops and maintains the diversity of cultural values, introduces the ethnical achievements of different nations, forms multicultural competence. Prospects for further research we see in implementing acmeological approach in improving the multicultural component of professionalism philologist.

Multicultural education, the dialogue of cultures, future philologist, ulticultural competence, means of language.

УДК 378.147

ГЕНЕЗА ПОНЯТТЯ «АВТОНОМНЕ НАВЧАННЯ»

Є.С. Іжко, викладач

Стаття присвячена проблемі генези концепції навчання автономії. У статті висвітлюються зміни у філософії освіти, теорії навчання мови, політичних переконань і вказується на необхідність адаптації до швидких змін у технології. Визначені фактори, що пояснюють виникнення інтересу до автономії у сфері освіти. Підкреслюється важливість афективних, соціальних і психологічних факторів у вивченні мови. У статті робиться висновок, що автономне навчання тісно пов'язане з іншими стратегіями навчання.

Автономія, розвиток, визначення факторів, підстави, стратегії, відповідальність, самостійність.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Однією з головних цілей вищої освіти в сучасній дійсності є надання студентам знань і нави-